

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Davranış Sorunlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Giresun İli Örneği)

Fatma ALİSİNANOĞLU
Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi
alisinan@gazi.edu.tr

Oğuz Serdar KESİCİOĞLU
Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi
kesiciogluserdar@gmail.com

Özet

Araştırma okul öncesi dönem çocuklarının davranış problemlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma, tarama modelindedir. Araştırmanın evrenini Giresun il merkezinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı anaokullarına ve ilköğretim okullarının anasınıflarına devam eden çocuklar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Giresun ilindeki Milli Eğitim Bakanlığına bağlı 75. Yıl Anaokulu, Kız Meslek Lisesi Anasınıfı, Cumhuriyet İlköğretim Okulu Anasınıfı ve Aksu Seka İlköğretim Okulu anasınıfına devam etmekte olan 119 çocuk oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri anasınıfı öğretmenleri tarafından her bir çocuk için "Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır. "Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği", Kanlıklıçer(2005) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Araştırma sonucunda çocukların davranış sorunları üzerinde öğretmenin yaşı, öğretmenlerin mezun oldukları okul türü, öğretmenlik statülerinin önemli bir farklılık yarattığı tespit edilmiştir. Kardeş sayısının, annenin ve babanın öğrenim düzeyinin ise çocukların davranış sorunları üzerinde önemli bir farklılık yaratmadığı saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Okul öncesi, davranış sorunları, öğretmen

The Research On The Behavioral Problems Of Preschoolers In Terms Of Various Variables

Abstract

This research was conducted to determine the behavioral problems of preschoolers. The research was in the scanning model. The universe of the research consisted of the children attending the kindergartens administered by the Ministry of Education and the kindergartens of the primary schools in the Centrum of Giresun. The sample of the research consisted of 119 children attending 75. Yıl Kindergarten, the Kindergarten of Vocational School for Girls, the Kindergarten of Cumhuriyet Primary School and the Kindergarten of Aksu Seka Primary School administered by the Ministry of Education. The data of the research was collected by the kindergarten teachers using "Scanning Scale of the Behavioral Problems in Preschool Education" for each child. This scale was adapted to Turkish by Kanlıklıçer (2005). Consequently, it was found out in the research that the age of the teacher, the type of the school the teachers graduated and the status of the teacher made a significant difference on the behavioral problems of the children but the number of siblings and parents' level of education didn't make a significant difference on the behavioral problems of the children.

Key words: Preschool, the problems related to behaviors, teacher.

1. GİRİŞ

Eğitimin ilk basamağı olan okul öncesi eğitim, çocuğun doğduğu günden temel

eğitime başladığı güne kadar olan süreçtir. Bu süreç içinde çocuğun bedensel, bilişsel, sosyal, psikomotor ve dil gelişimi büyük ölçüde tamamlamaktadır. Çocukların istenilen davranış özelliklerine sahip olmasını sağlayabilmek için onların gelişim özelliklerini iyi bilmek gerekmektedir.

Davranış sorunları, çocuğun çeşitli ruhsal ve bedensel nedenlere bağlı iç çatışmalarını davranışlara aktarması sonucu ortaya çıkabilir. Birey sahip olduğu özellikleri ile çevresi arasında dengeli bir ilişki kuramıyorsa, burada bir sorundan bahsedilebilir.(Öz, 1997:18).Hırçınlık, sinirlilik, saldırganlık, inatçılık, yalan, çalma, küfür gibi davranışlar davranış problemlerine girmektedir (Kanlıklıçer, 2005:6). Gelişim psikologlarına göre bir çocuğun davranışlarının problem sayılabilmesi için bazı ölçütler olması gerekmektedir. Bu ölçütler; yaşa uygunluk, yoğunluk, süreklilik ve cinsel rol beklentileri olarak belirtmişlerdir (Weikart, 1998). Güney (1998), davranış sorunlarını bireyin gözlenebilen ya da ölçülebilen davranışlarında meydana gelen uyum sorunları olarak tanımlamıştır.

Çocuğun gerekli uyumu sağlaması toplumsallaşma süreci içinde kazanılmaktadır. Her yeni gelişmenin beraberinde getirdiği değişik şartlar ve güçlükler, çocuk için başlı başına uyum çabasını gerektirmektedir. Yeni duruma alışıncaya kadar çocukta uyum sorunları olabilir. Bunlar gelip geçici uyum bozuklukları olarak tanımlanmaktadır. Gelip geçici uyum bozuklukları, ileriki yaşlarda da devam ederse o zaman gerçek uyum bozuklukları haline gelmektedir. Bu olumsuz durumlar 8-9 yaşından sonra davranış bozuklukları adı altında anılmaktadır. Çocukta davranış bozukluklarını ortaya çıkaran nedenleri kalıtım, fiziksel nedenler, temel ihtiyaçların doyurulmaması, çevresel ve sosyo- ekonomik nedenler ve hatalı anne- baba tutumları başlıkları altında toplayabiliriz (Yavuzer, 2001:146).

Okul öncesi dönemde problem davranışlar uyku, temizlik-tuvalet ve yemek alışkanlıklarında gözlenebilmektedir. Bunun yanında şımarıklık, söz dinlememe, savurganlık, küfretme, yalan söyleme, inatçılık, kıskançlık, saldırganlık, utangaçlık gibi davranışlar da problem olarak görülebilmektedir. Davranış sorunlarıyla başa çıkmada; görmezden gelme, ödülü geri çekme, alternatif sunma, sözle uyarıda bulunma, tartışmaktan kaçınma yöntemlerinin uygun şekilde uygulanması etkili olabilir. Davranış sorunlarıyla baş etmek, yetişkinden çok çocuğun yararına olacaktır. Bu durum çocuğa daha çok arkadaş edinme, daha fazla beceri kazanma ve olumlu davranış sergilemekten hoşlanma fırsatı sağlayabilecektir (Birkan, 2002:19). Kandır (2000) araştırmasında okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin çocuklarda rastladıkları davranış sorunlarına ilişkin bilgi ve tutumlarını incelemiştir. Davranış sorunlarının görülme sıklığına göre dağılımına bakıldığında ilk sırada %42.4 ile saldırganlık yer almaktadır. Ayrıca öğretmenlerin %85.2' sinin bu konuda karşılaştıkları güçlüklerin başında davranış sorunlarına ilişkin bilgilerinin yetersizliği gelmiştir.

Çocukların davranış sorunları üzerinde anne-babalarında önemli etkilerinin olduğu belirtilmiştir. Aile içi yaşantılar, yanlış anne-baba tutumu (baskıcı, aşırı disiplinli, aşırı koruyucu ve aşağılayıcı aile tutumları) gibi nedenlerin yanında, kalımsal nedenlerin de etkisi olabileceği düşünülmektedir. Yapılan çalışmalar, zaman zaman içe kapanıklığa, tırnak yeme, parmak emme gibi davranış problemlerinin eşlik edebildiğini göstermektedir (Erbaş; Kırcaali, İftar; Tekin, İftar 2004). Anne-babaların bir çok özelliğinin çocukların davranışları üzerinde etkili olduğu ortaya konmuştur. Gürsoy'un araştırmasında annenin çalışmasının üzerinde durulmuş ve annesi çalışmayan çocukların saldırganlık davranış sorununa eğilimlerinin annesi çalışan çocuklardan daha yüksek olduğu saptanmıştır (Akt: Tabak, 2007:72). Fray ve Mark eğitim durumu düşük olan ailelerin çocukları ile düzgün ilişki kuramadıkları ve buna bağlı olarak çocukların saldırgan ya da içe kapanık olduklarını vurgulamışlardır (Akt: Gürsoy, 2002). Bhatnagar ve Sharma, annenin eğitim düzeyi ile çocuğun sosyal uyumu arasında anlamlı bir ilişki saptamışlardır (Akt: Tabak, 2007:72).

Okul öncesi dönem, davranış sorunlarının belirlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması açısından son derece önemlidir. Weisz ve Eastman (1995), Okul öncesi dönemin, gelişimsel açıdan kritik yıllar olması nedeniyle gözlenmesi ve değerlendirilmesi gelişiminin desteklenmesi ve olabilecek sorunların önlenmesi açısından büyük önem taşıdığını belirtmektedir. Davranış ve duygusal sorunları belirleyen etmenler karmaşık olduğu için, çocuğun davranışları ve yetişkinin bakış açısının birlikte ele alınması önem kazanmaktadır (Akt. Erol ve ark. 1998). Araştırmacılar ve eğitimcilerin okul öncesi dönemdeki çocukların davranış sorunlarının değerlendirilmesinde zorluklar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bunun nedenlerini ise çocuklardan kendi davranışları hakkında bilgi sağlamanın klinik ve psikiyatrik değerlendirmelerdeki güçlüğü ve doğrudan gözlemlerin ise oldukça masraflı olduğu şeklinde açıklamaktadırlar. Bu nedenle de anne ve eğitimcilerden alınan bilgilerin çocuğun sorunlarını değerlendirmede karşılaştırmalı olarak kullanılması gerekmektedir (Cai ve ark. 2004).

Erken dönemde yapılacak çalışmaların da, çocukların sonraki yaşlarında ve içinde bulunacakları ortamlardaki uyumlarını ve üzerinde başarılarını olumlu yönde etkileyeceği belirtilmektedir (Kanlıklıçer, 2005:119). Okul öncesi dönemdeki dikkat probleminin sonraki yıllardaki akademik başarıya olan etkisinin incelendiği bir çalışmada, tedavi edilmeyen dikkat probleminin okul performansını yüksek oranda etkilediği ve başarıyı düşürdüğü görülmüştür (Barrigo ve Ark., 2002). Bu sorunlar erken yaşlarda tespit edilemediği takdirde ileriki dönemlerde ciddi sorunlara dönüşebilmektedir. Sorunlu davranışların tespit edilmesinde okul öncesi öğretmenlerine önemli görevler düşmektedir. Çocukların davranış problemlerinin en fazla görüldüğü ve bu problemlerin en doğal şekilde gözlemlendiği ortam okuldur. Bunun nedeni çocuk ve ergenin zamanının çoğunu okulda geçirmeleridir. Okulda davranış problemlerine sahip, diğer deyişle sürekli mutsuz, kaygılı, içe kapanık ya da saldırgan, sınırlı öfkeli akranları tarafından reddedilen, önemsenmeyen, sürekli eleştirilen bu öğrencilerin değerlendirilmeleri öğretmenleri tarafından yapılmaktadır. Bu nedenle

öğretmenlerin çocukların gelişim özelliklerini çok iyi bilmesi ve aynı gelişimsel özelliklere sahip çocuklar arasında doğrudan karşılaştırma yapabilme becerilerine sahip olmaları gerekmektedir (Çiçekçi,2000).

Çocukların davranış sorunları üzerinde yaş'ın etkileri üzerine yapılan çalışmalar yaş' a gören gösterilen davranış sorunlarının değiştiğini, artma veya azalma gösterdiğini ortaya koymaktadır (Kanlıklıçer,2005; Kargı ve Erkan,2004; Miller, Koplewicz ve Klein, 1997; Zupan ve arkadaşları, 2000). Bu nedenle anne-baba ve öğretmenlerin çocukların yaşa göre değişen davranış özelliklerini ve aşamalarının bilgisine sahip olması da gerekmektedir.

Okul öncesi dönemde davranış sorunlarıyla ilgili çalışmaların azlığı dikkati çekmektedir. Örneğin, aşırı hareketlilik ve dikkatsizlik üzerine yapılan literatür taramasında, 10.000 e yakın makaleden yalnızca %10'unun okul öncesi dönem çocukları üzerine yapılan makalelerden elde edildiği görülmüştür (Cutspec, 2003). Okul öncesi dönemde aşırı hareketli ve dikkatsiz olma davranışının görülme sıklığı % 3-4 dür (Goldman ve Ark, 1992).

Ülkemizde de okul öncesi dönemdeki çocukların davranış sorunları üzerinde yapılan çalışmaların az olmasından dolayı, araştırmanın sorunlu davranışların erken yaşlarda tespit edilmesinin önemini ortaya koyarak ailelere ve öğretmenlere yol göstereceği düşünülmektedir.

Bu bilgiler ışığında şu sorulara cevap aranacaktır.

Okul öncesi dönem çocuklarının davranış problemleri;

1. Çocukların yaşlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
2. Öğretmenlerinin mezun oldukları lisans programlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Öğretmenlerinin, öğretmenlik statülerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
4. Kardeş sayısına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
5. Annenin öğrenim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?
6. Babanın öğrenim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, araştırmanın çalışma grubu, veri toplama araçları, araştırma süreci, verilerin çözümlenmesinde kullanılan istatistiksel tekniklere yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma tarama (survey) modelinde bir çalışmadır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır.

Araştırmaya konu olan, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2002: 77). Betimsel tarama modelinde, belli bir zaman kesiti içinde çok sayıda denek ve objeden elde edilen verilerin analizi ile araştırma problemine veya problemlerine cevap aranır (Arseven, 2001:104).

2.2. Evren

Araştırmanın evrenini Giresun il merkezinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim okullarının anasınıflarına ve anaokullarına devam eden çocuklar oluşturmaktadır

2.3. Örneklem

Araştırmanın örneklemini Giresun ilindeki Milli Eğitim Bakanlığına bağlı 75. Yıl Anaokulu, Kız Meslek Lisesi Anasınıfı, Cumhuriyet İlköğretim Okulu Anasınıfı, Aksu Seka İlköğretim Okulu anasınıfına devam eden 119 çocuk oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılacak olan “Davranış Sorunları Tarama Ölçeği” nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında uygun örneklem büyüklüğünü tespit etmek amacıyla alan yazın taranmıştır. Alan yazın taranmasında madde ile cevaplayıcı oranlarının Cattell (1978)'e göre her madde için 3 ila 6 kişi arasında, Gorsuch (1983)'a göre her madde için en az 5 kişi, Everitt (1975)'e göre her madde için en az 10 kişi olması gerektiği görülmüştür (Akt: McCallum ve diğerleri, 1999). Jinchul (2004) ise bu oranın her madde için 5 kişiden fazla olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu çalışmanın geçerlik ve güvenilirlik sonuçları için madde: soru oranında 1:5 dikkate alınmış, ön uygulamada geçerlik ve güvenilirlik için 150 kişiye ulaşılmıştır.

2.4. Veri Toplama Aracı

Behar (1976; Akt. Kanlıkılıçer, 2005) tarafından geliştirilen “Preschool Behavior Questionnaire” okul öncesi dönem çocuklarının davranış sorunlarını belirlemek amacıyla kullanılan Likert tipi bir ölçektir. Kanlıkılıçer (2005) tarafından ölçek Türkçe'ye uyarlanmış, ölçekte yer alan önermeler soru şekline dönüştürülerek kullanılmıştır. “Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği” nin Türkçe orijinali 30 maddeden oluşmaktadır. Bu araştırma için yapılan faktör analizi sonrasında ölçekteki madde yük değerleri .50' nin altında olan maddeler çıkarıldığı için 15 madde kullanılmıştır. Bir çocuğun “Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği” nden alınabilecek en yüksek puan “30”, en düşük puan ise “0” olarak belirlenmiştir.

Kanlıkılıçer (2005) tarafından güvenilirlik çalışması yapılan “Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği” nin güvenilirliğini belirlemek amacıyla Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısına bakılmıştır. Buna göre, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları .92 olarak

hesaplanmıştır.

2.5. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, 2007–2008 öğretim yılı ikinci döneminde Kız Meslek Lisesi Anasınıfı, Cumhuriyet İlköğretim Okulu Anasınıfı, Aksu Seka İlköğretim Okulu Anasınıfında ve 75. Yıl Anaokulunda eğitim gören her bir çocuk için “Okul Öncesi Sorunları Tarama Ölçeği” nin öğretmenler tarafından doldurulmasıyla toplanmıştır.

2.6. Ölçeğin Geçerliliğine İlişkin Bulgular

Ölçeğin geçerliğini tespit etmek amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin öncelikli olarak, faktör analizine uygun olup olmadığını anlamak amacıyla KMO ve Barlett testi yapılmıştır. Bu kapsamda KMO testi ölçüm sonucunun .60 ve daha üstü, Barlett küresellik testi sonucunun da istatistiksel olarak anlamlı olması gerekmektedir (Jinchul, 2004). Bu çalışma sonucunda KMO testi sonucu .80, Barlett küresellik testi de ($P < 0.01$) düzeyinde anlamlı bulunmuş ve ölçeğe açımlayıcı faktör analizi yapılabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda üç faktör elde edilmiştir. Madde yük değerleri .50’ nin altında olan maddeler çıkarılmıştır. İlk faktör ölçeğe ilişkin toplam varyansın %30,98’ini, ikinci faktör %26,51’ini, üçüncü faktör % 12,18’ini açıklamaktadır. Faktör döndürme sonrasında, ölçeğin birinci faktörünün 8 maddeden (1,2,3,4,5,6,8,10), ikinci faktörünün 4 maddeden (22,23,25,27), üçüncü faktörünün ise 3 maddeden (13,15,30) oluştuğu görülmektedir. Birinci faktörde yer alan maddelerin faktördeki yük değerleri 0,63–0,83, ikinci faktörde yer alan maddelerin faktördeki yük değerleri 0,81–0,90, üçüncü faktörde yer alan maddelerin faktördeki yük değerleri ise 0.60-0.83 arasında değişmektedir. Büyüköztürk (2002:119), maddelerin faktör ortak varyanslarının 1’e yakın ya da .66’nın üzerinde olmasının iyi bir çözüm olduğunu ancak bunu uygulamada karşılamanın genellikle zor olduğunu ifade etmektedir. Faktörlere maddelerin içerikleri dikkate alınarak isim verilmeye çalışılmıştır. İlk faktörde yer alan maddelerin tümünün kavgacı ve saldırgan olmakla ilgili olduğu dikkate alınarak bu faktöre “kavgacı ve saldırgan olmak” ismi verilmiştir. İkinci faktörde yer alan maddeler hareketli ve dikkatsiz olmak ile ilgilidir. Bu nedenle ikinci faktöre “dikkatsiz ve aşırı hareketli olmak” ismi verilmiştir. Üçüncü faktöre ise “endişeli ve ağlamaklı” olmak ismi verilmiştir.

2.7. Ölçeğin Güvenirliğine İlişkin Bulgular

Ölçeğin güvenirliliğini tespit etmek amacıyla Cronbach Alfa, Gutmann Split Half güvenirlilik istatistikleri yapılmıştır. Yapılan istatistiklere göre ölçeğin tamamının Cronbach Alfa değeri .85 olarak saptanmıştır. Alt boyutlara ilişkin yapılan değerlendirmede; birinci alt boyuta ilişkin Cronbach Alfa değeri .89, ikinci alt boyuta ilişkin Cronbach Alfa değeri .75,

üçüncü alt boyuta ilişkin Cronbach Alfa değeri .62 olarak belirlenmiştir. Tezbaşaran (1997: 47), likert tipi bir ölçekte yeterli sayılabilecek bir güvenilirlik katsayısının olabildiğince 1'e yakın olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu sonuçlara göre ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

2.8. Verilerin Çözümlemesi ve Analizi

Bu araştırmada verilerin çözümlemesinde, ilişkisiz örneklem için Kruskal Wallis H-testi kullanılmıştır. Verilerin çözümlemesinde SPSS 15 paket programı kullanılmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde ölçekten elde edilen veriler analiz edilerek alt problemler doğrultusunda genel bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1. Örneklem Alınan Çocukların Yaşlarına Göre Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

	Yaş	N	Sıra Ort.	sd	X ²	P	Anlamlı Fark (MWU)
Kavgacı ve saldırgan olmak	36-48 ay	21	81,38	2	10,23	0,06	-
	48-60 ay	26	56,02				
	60-72 ay	72	55,20				
Dikkatsiz ve aşırı hareketli olmak	36-48 ay	21	77,10	2	6,79	0,03*	36-48, 48-60 ay 48-60, 60-72 ay
	48-60 ay	26	55,00				
	60-72 ay	72	56,82				
Endişeli-ağlamaklı olmak	36-48 ay	21	58,76	2	,03	0,98	-
	48-60 ay		60,21				
	60-72 ay		60,28				

P* < 0.05

Çocukların kavgacı ve saldırgan olmakla ilgili davranış sorunlarının, yaşa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı Tablo 1'de görülmektedir (p > 0,05). Çocukların dikkatsiz ve aşırı hareketli olmakla ilgili davranış sorunları, yaşa göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı belirlenmiştir (p < 0,05). Farkın kaynağını belirlemek için Mann Whitney U- Testi yapılmıştır. Yapılan test sonucunda 36-48 aylık çocuklar ile, 48-60 aylık çocuklar arasındaki farkın 48-60 aylık çocuklar lehine, 48-60 aylık çocuklar ile, 60-72 aylık çocuklar arasındaki farkın 48-60

aylık çocuklar lehine olduğu tespit edilmiştir. Çocukların endişeli-ağlamaklı olmakla ilgili davranış sorunlarının yaşa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı Tablo 1’de görülmektedir ($p > 0,05$). 36-48 aylık çocukların davranış sorunlarının 60-72 aylık çocuklardan, 60-72 aylık çocukların davranış sorunlarının ise 48-60 aylık çocuklardan daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 2. Örneklemeye Alınan Çocukların Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Lisans Programlarına Göre Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

	Mezun olunan lisans programı	N	Sıra Ort.	Sd	X ²	P	Anlamlı Fark (MWU)
Kavgacı ve saldırgan olmak	Okul Öncesi Öğretmenliği (Eğitim Fakültesi)	57	65,08				
	Çocuk Gelişimi (Fakülte)	22	43,82				
	Okul Öncesi Öğretmenliği (Açık Öğretim Fakültesi)	10	74,65	4	22,7	0,00*	1-2, 1-4, 2-3, 2-5, 3-4, 4-5
	Meslek Yüksek Okulu(Çocuk Gelişimi)	20	40,83				
	Lise Mezunu (Çocuk Gelişimi)	10	90,35				
Dikkatsiz ve aşırı hareketli olmak	Okul Öncesi Öğretmenliği (Eğitim Fakültesi)	57	62,09				
	Çocuk Gelişimi (Fakülte)	22	58,23	4	,64	0,95	-
	Okul Öncesi Öğretmenliği (Açık Öğretim Fakültesi)	10	55,00				
	Meslek Yüksek Okulu(Çocuk Gelişimi)	20	57,63				
	Lise Mezunu (Çocuk Gelişimi)	10	61,75				
Endişeli-ağlamaklı olmak	Okul Öncesi Öğretmenliği (Eğitim Fakültesi)	57	67,33				
	Çocuk Gelişimi (Fakülte)	22	53,36	4	6,65	0,15	-
	Okul Öncesi Öğretmenliği (Açık Öğretim Fakültesi)	10	63,00				
	Meslek Yüksek Okulu(Çocuk Gelişimi)	20	52,85				

Lise Mezunu (Çocuk Gelişimi) 10 44,10

P* < 0,05

Çocukların kavgacı ve saldırgan olmakla ilgili davranış sorunlarının, öğretmenlerin mezun oldukları lisans programlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı Tablo 2’de görülmektedir (p < 0,05). Tablo incelendiğinde Meslek Yüksek Okulu(Çocuk Gelişimi) mezunlarının sınıflarında en az davranış sorunlarıyla karşılaştıkları, Lise Mezunu (Çocuk Gelişimi) mezunu öğretmenlerin ise en çok düzeyde sınıflarında davranış sorunlarıyla karşılaştıkları belirlenmiştir. Okul Öncesi Öğretmenliği (Eğitim Fakültesi) ile Çocuk Gelişimi (Mesleki Eğitim Fakültesi) mezunu öğretmenler arasındaki farkın Çocuk Gelişimi (Mesleki Eğitim Fakültesi), Okul Öncesi Öğretmenliği mezunu öğretmenler (Eğitim Fakültesi) ile Meslek Yüksek Okulu mezunu öğretmenler (Çocuk Gelişimi) arasındaki farkın, Meslek Yüksek Okulu mezunu öğretmenler (Çocuk Gelişimi), Çocuk Gelişimi mezunu öğretmenler (Mesleki Eğitim Fakültesi) ile Okul Öncesi Öğretmenliği mezunu öğretmenler (Açık Öğretim Fakültesi) arasındaki farkın, Okul Öncesi Öğretmenliği mezunu öğretmenler (Açık Öğretim Fakültesi) lehine, Çocuk Gelişimi mezunu öğretmenler (Mesleki Eğitim Fakültesi) ile Lise Mezunu mezunu öğretmenler (Çocuk Gelişimi) arasındaki farkın Çocuk Gelişimi mezunu öğretmenler (Mesleki Eğitim Fakültesi) lehine, Okul Öncesi Öğretmenliği mezunu öğretmenler (Açık Öğretim Fakültesi) ile Meslek Yüksek Okulu mezunu öğretmenler (Çocuk Gelişimi) arasındaki farkın Meslek Yüksek Okulu mezunu öğretmenler (Çocuk Gelişimi) lehine, Meslek Yüksek Okulu(Çocuk Gelişimi) mezunu öğretmenler ile Lise Mezunu mezunu öğretmenler (Çocuk Gelişimi) arasındaki farkın Meslek Yüksek Okulu(Çocuk Gelişimi) mezunu öğretmenler lehine olduğu tespit edilmiştir.

Çocukların dikkatsiz- aşırı hareketli olmak ve endişeli-ağlamaklı olmakla ilgili davranış sorunlarının, çocukların öğretmenlerinin mezun oldukları lisans programına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı Tablo 2’de görülmektedir(p > 0,05).

Tablo 3. Örneklemeye Alınan Çocukların Öğretmenlerinin Öğretmenlik Statülerine Göre Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

	Öğretmenlik Statüsü	N	Sıra Ort.	Sd	X ²	P	Anlamlı Fark (MWU)
Kavgacı ve saldırgan olmak	Kadrolu Öğretmen	57	62,05	3	1,33	0,72	-
	Sözleşmeli öğretmen	8	68,06				
	Vekil öğretmen	4	62,50				
	Usta öğretici	50	56,17				
Dikkatsiz ve aşırı				3	7,62	0,54	-

hareketli olmak	Kadrolu Öğretmen	57	61,97	3	14,7	0,00*	Kadrolu Öğretmen-Usta Öğretici
	Sözleşmeli öğretmen	8	87,31				
	Vekil öğretmen	4	61,00				
	Usta öğretici	50	53,30				
Endişeli-ağlamaklı olmak	Kadrolu Öğretmen	57	70,96	3	14,7	0,00*	Kadrolu Öğretmen-Usta Öğretici
	Sözleşmeli öğretmen	8	69,81				
	Vekil öğretmen	4	40,13				
	Usta öğretici	50	47,52				

P* < 0.05

Çocukların kavgacı-saldırgan olmakla ve dikkatsiz-aşırı hareketli olmakla ilgili davranış sorunlarının, öğretmenlerinin öğretmenlik statülerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($p > 0,05$). Ancak çocukların endişeli-ağlamaklı olmakla ilgili davranış sorunlarının ise öğretmenlerinin öğretmenlik statülerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı saptanmıştır ($p < 0,05$).

Tablo 4. Örneklemeye Alınan Çocukların Kardeş Sayılarına Göre Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

	Kardeş sayısı	N	Sıra Ort.	Sd	X ²	P	Anlamlı Fark (MWU)
Kavgacı-saldırgan olmak	Tek çocuk	47	59,66	3	1,86	0,60	-
	İki kardeş	55	57,63				
	Üç kardeş	17	66,53				
Dikkatsiz-aşırı hareketli olmak	Tek çocuk	47	63,35	3	1,70	0,63	-
	İki kardeş	55	58,07				
	Üç kardeş	17	58,77				
Endişeli-ağlamaklı olmak	Tek çocuk	47	59,10	3	2,35	0,50	-
	İki kardeş	55	57,98				
	Üç kardeş	17	66,13				

P > 0.05

Çocukların kavgacı-saldırgan olmakla, endişeli-ağlamaklı olmakla ve dikkatsiz-aşırı hareketli olmakla ilgili davranış sorunlarının kardeş sayısına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı saptanmıştır ($p>0.05$).

Tablo 5. Örneklemeye Alınan Çocukların Annelerinin Öğrenim Düzeyine Göre Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

	Annenin öğrenim düzeyi	N	Sıra Ort.	sd	X ²	P	Anlamlı Fark (MWU)
Kavgacı ve saldırgan olmak	İlkokul mezunu	19	66,87				
	Ortaokul mezunu	13	48,88				
	Lise mezunu	46	59,02	5	7,54	.18	-
	Myo mezunu	7	87,93				
	Fakülte mezunu	34	56,18				
Dikkatsiz ve aşırı hareketli olmak	İlkokul mezunu	19	42,32	5	8,56	.12	-

	Ortaokul mezunu	13	65,23				
	Lise mezunu	46	62,91				
	Myo mezunu	7	70,29				
	Fakülte mezunu	34	63,14				
	İlkokul mezunu	19	66,16				
Endişeli-ağlamaklı olmak	Ortaokul mezunu	13	57,15	5	3,35	.64	-
	Lise mezunu	46	61,30				
	Myo mezunu	7	65,14				
	Fakülte mezunu	34	56,11				

P>0.05

Çocukların kavgacı-saldırgan olmak, endişeli-ağlamaklı olmak ve dikkatsiz-aşırı hareketli olmakla ilgili davranış sorunlarının, annenin öğrenim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($p > 0,05$).

Tablo 6. Örneklemeye Alınan Çocukların Babalarının Öğrenim Düzeyine Göre Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

	Babanın öğrenim düzeyi	N	Sıra Ort.	sd	X ²	P	Anlamlı Fark (MWU)
Kavgacı ve saldırgan olmak	İlkokul mezunu	12	72,21				
	Ortaokul mezunu	10	67,55				
	Lise mezunu	45	56,79	5	4,02	.54	-
	Myo mezunu	9	56,33				
	Fakülte mezunu	43	59,90				

Dikkatsiz ve aşırı hareketli olmak	İlkokul mezunu	12	42,88	5	4,01	.54	-
	Ortaokul mezunu	10	61,75				
	Lise mezunu	45	60,62				
	Myo mezunu	9	68,39				
	Fakülte mezunu	43	62,17				
Endişeli-ağlamaklı olmak	İlkokul mezunu	12	65,46	5	6,39	.26	-
	Ortaokul mezunu	10	80,25				
	Lise mezunu	45	59,02				
	Myo mezunu	9	57,56				
	Fakülte mezunu	43	56,32				

P>0.05

Çocukların kavgacı-saldırgan olmak, dikkatsiz-aşırı hareketli olmak ve endişeli-ağlamaklı olmakla ilgili davranış sorunlarının babalarının öğrenim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($p > 0,05$).

Sonuçlar ve Tartışma

Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin davranış sorunlarından olan dikkatsiz ve aşırı hareketli olmanın çocukların yaşına göre farklılaştığı ve 36-48 aylık çocuklarla, 48-60 aylık çocuklar arasındaki farkın 48-60 aylık çocuklar lehine, 48-60 aylık çocuklarla, 60-72 aylık çocuklar arasındaki farkın 48-60 aylık çocuklar lehine olduğu tespit edilmiştir. Kargı ve Erkan (2004) bu sonucu, öğretmenlerin büyük çocuklardan daha az problem davranış beklentisinden kaynaklanabileceği olarak belirtmişlerdir. Kanlıklıçer(2005:118), yaşları 3-6 arasında değişen toplam 654 çocuk üzerinde yaptığı araştırmada çocukların yaşları ile davranış sorunları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 6 yaş grubu çocukların diğer yaş gruplarına oranla daha fazla aşırı hareketli-dikkatsiz ve de kavgacı-saldırgan oldukları belirlenmiştir. Bu çalışmanın bulgularının aksine, Kargı ve Erkan (2004), Ankara da yaşları 3-5 yaş arasında değişen 338 çocuğun davranış sorunlarını inceledikleri çalışmalarında toplam sorun davranışlar 4 yaş ile 5 yaş çocukları arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Sorun davranışların 5 yaş çocuklarında daha çok olduğu belirlenmiştir. New York'ta 455 okul öncesi dönem çocukların davranış sorunları üzerine yapılan araştırmada bu çalışmanın bulgularıyla örtüşmediği görülmektedir. Okul öncesi dönem çocuklarının hiperaktivite, dikkatsizlik ve ağır davranış problemleri gösterme düzeyleri incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, yaşı küçük olan çocukların yaşı büyük olan çocuklardan daha fazla davranış problemi gösterdikleri belirlenmiştir (Miller, Koplewicz ve Klein, 1997). Bu bulguları

destekleyen benzer bir çalışmayı Zupan ve arkadaşları (2000) de ortaya koymuşlardır. Bu çalışma sonucunda yaşları 2 ile 6 arasında değişen 95 çocuğun davranış problemleri ile çeşitli değişkenler açısından ilişkilerin değerlendirildiği bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda davranış problemleri ile yaş ve cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunamadığını belirtmişlerdir.

Çocukların kavgacı ve saldırgan olmakla ilgili davranış sorunlarının, öğretmenlerin mezun oldukları lisans programlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı ($p < 0.05$), çocukların dikkatsiz ve aşırı hareketli olmakla ilgili davranış sorunlarının, çocukların öğretmenlerinin mezun oldukları lisans programına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($p > 0,05$). Kanlıklıçer(2005:102) kavgacı-saldırgan olmak, aşırı hareketli dikkatsiz olmak, endişeli ağlamaklı olmak alt boyutlarının öğretmenin mezun olduğu lisans programına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Sınıf içinde yaşanan davranış sorunlarının, sınıf yönetimi becerileriyle ilişkili olduğu söylenebilir. Güven ve Cevher (2005:10) öğretmenlerin sınıf yönetimi becerileriyle ilgili yaptıkları çalışma sonucunda, kız meslek lisesi ve çocuk gelişimi ön lisans programı mezunlarının puan ortalamalarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada da Çocuk gelişimi mezunlarının sınıflarında daha az davranış sorunuyla karşılaştıkları görülmektedir.

Çocukların kavgacı-saldırgan olmakla ilgili davranış sorunlarının ve endişeli-ağlamaklı olmakla ilgili davranış sorunlarının öğretmenin öğretmenlik statülerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ($p > 0.05$), çocukların dikkatsiz ve aşırı hareketli olmakla ilgili davranış sorunlarının ise, çocukların öğretmenlerinin öğretmenlik statülerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı saptanmıştır ($p < 0,05$). Kadrolu öğretmenler ve usta öğreticiler arasındaki farkın, usta öğreticiler lehine olduğu tespit edilmiştir. Başka bir deyişle kadrolu öğretmenlerin sınıflarında usta öğreticilere göre daha fazla davranış sorunuyla karşılaştıkları belirlenmiştir. Bu durumun nedeni olarak ise usta öğretici olarak atanan öğretmenlerin lisans mezunları dışında, ön lisans mezunu, açık öğretim fakültelerine öğrenim görmekte olan ve kız meslek liselerinin çocuk gelişimi mezunu olan kişilerinde olabildikleri görülmektedir (<http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular/okuloncesi/ustaogreticigorevlendirilmesi.htm>). Bu nedenle usta öğreticilerin çocuklar hakkında pedagojik bilgisi olmayan ve lisans düzeyinde eğitimi olmayan usta öğreticilerin çocukların davranış sorunlarını belirlemede yetersiz kaldıkları, davranış sorunları ölçeğini doldurmada ve sınıftaki çocukları objektif olarak gözlemlenmede yetersiz kalmış olabilecekleri düşünülmektedir.

Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin davranış sorunlarından kavgacı-saldırgan olmak, dikkatsiz-aşırı hareketli, endişeli-ağlamaklı olmakla ilgili davranış bozukluklarının çocuğun kardeş sayısına göre ve anne-babanın öğrenim düzeyine göre farklılaşmadığı tespit

edilmiştir ($p>0.05$). Kardeş sayısı ile ilgili çıkan bulguların aksine, Çetinkaya (2004:48) yaptığı çalışması da çocuk sayısının davranışlar üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Tek çocuklarda sinlilik, inatçılık, şımarıklık, isyankarlık ve alınganlık gibi problem durumların sıklıkla görüldüğünü belirtmiştir.

Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin anlamlı bir farklılık olmamasına rağmen, kavgacı-saldırgan olmak ve endişeli ağlamaklı olmakla ilgili davranış sorunlarının genel olarak babanın öğrenim düzeyinin artmasıyla birlikte azaldığını görmekteyiz. Bunun nedeni olarak özellikle lisans ve lisans sonrası aldıkları öğrenimin çocuklarının davranış sorunlarını çözmede etkili olduğu söylenebilir. Özdoğan'ın (1982) araştırma sonuçları da bu bulguları destekler niteliktedir. 9 yaş çocuklarının davranış bozukluklarının sıklığı ve nedenlerinin saptamayı amaçladığı çalışmada, sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe, davranış bozukluklarının görülme oranının düştüğü belirlenmiştir. Literatür tarandığında davranış bozukluklarıyla eğitim düzeyi ve sosyo-ekonomik düzeyin ilişkisinin olmadığını gösteren araştırmalarda bulunmaktadır. Alisinanoğlu ve Ulutaş (2003)' in araştırma sonuçlarına göre çocukların kaygı, korku gibi davranış bozukluklarında anne ve babanın öğrenim durumunun ve sosyo-ekonomik düzeyin önemli bir farklılığa sebep olmadığını belirtmişlerdir.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen bu sonuçlara göre aşağıdaki önerilerde bulunulabilir;

a- Çocuğun davranış sorunlarının erken yaşlarda belirlenmesi ilerde daha büyük sorunların yaşanmasını engelleyecektir. Bu araştırma sonuçlarında da en çok problem davranış 36-48 aylık çocuklarda belirlenmiştir. Bu nedenlerden dolayı çocuğun problem davranışlarının olabildiğince erken yaşlarda tespit edilip, okul öncesi dönem boyunca sorunların çözümüne yönelik çalışmaların yapılması gerekmektedir.

b- Okulöncesi eğitim kurumlarında çeşitli statüde öğretmenler çalışmaktadırlar. Bu öğretmenlerden bazılarının yeterli pedagojik bilgiye sahip olmadığı ve 36-72 aylık çocukların gelişim özellikleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları söylenebilir. Bu öğretmenlerin okul öncesinde karşılaşılabilecekleri davranış sorunlarıyla ilgili bilgilendirilmesi ve bu sorunlarla nasıl başa çıkabilecekleriyle ilgili bilgiler verilmesi önerilebilir.

c- Araştırma sonucunda üniversite mezunu öğretmenlerin sınıflarında davranış problemleriyle karşılaştıkları görülmektedir. Öğretmenlerin üniversite öğrenimleri sırasında çocukların davranış bozuklukları hakkında bilgilendirilmesini sağlayacak ders sayısının veya ders saatlerinin artırılması yararlı olacaktır.

d- Ailelerin çocuklarının davranış sorunları ve neler yapılabilecekleri hakkında bilgilendirilmesi, bunun için ailelere yönelik seminerler verilmesi önerilebilir.

Kaynaklar

Alisinanoğlu F., Ulutaş İ.(2003). Çocukların Kaygı Düzeyleri İle Annelerinin Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, **Eğitim ve Bilim Dergisi**, Sayı 128, s.65.

Arseven, A. D. (2001). **Alan Araştırma Yöntemi**. Gündüz Eğitim Yayıncılık, Ankara.
Barrigo, A.Q.,Doran, J.W., Newell, S.R. Morrison, E.M., Barbetti, V. & Robbins B.D. (2002). Relationship Between Problem Behaviors And Academic Achievement İn Adolescents: The Unique Role Of Attention Problems. **Journal of Emotional and Behavioral Disorders**, 10, 233-240

Birkan, B. (2002). Çocuklarda Davranış Sorunları Ve Başa Çıkma Yolları, **Çoluk Çocuk Aylık Anne-Baba-Eğitimci Dergisi**, Sayı:17, ss.17.

Büyüköztürk, Ş. (2002). **Sosyal Bilimler İçin Veri Analiz El Kitabı**. Pegem A Yayıncılık, Ankara.

Cai, X., Kaiser, A. P. & Hancock, T. B. (2004) Parent And Teacher Agreement On Child Behaviour Checklist İtems İn A Sample Of Preschoolers From Low İncome And Predominantly African American Families. **Journal of Clinical Child And Adolescent Psychology**,33(2), 303-312.

Çetinkaya, B.(2004). **Ruhsal Açıdan Sağlıklı Aile Sağlıklı Çocuk**. Empati Yayıncılık, Ankara.

Çiçekci, A.,(2000). **10–15 Yaş Grubundaki Engelli Bireyler İle Engelli Olmayan Bireylerin Davranış Problemlerinin Karsılaştırmalı Olarak İncelenmesi**. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Cutspec, P.A. (2003) Practice- Based Diagnostiv Continuity in the Assessment of Attention

Defici

- Erbaş,D.,Kırcali-iftar,Gönül.,Tekin iftar,E.(2004), **İşlevsel Değerlendirme (Davranış Sorunlarıyla Başa Çıkma Ve Uygun Davranışlar Kazandırma Süreci)** Kök Yayıncılık, Ankara,1. Baskı
- Erol, N., Kılıç, C., Ulusoy, M., Keçeci, M., Şimşek, Z. (1998). **Türkiye Ruh Sağlığı Profili Raporu**. T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Projesi Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Güney, S. (1998). **Davranış Bilimleri Ve Yönetim Psikolojisi Terimler Sözlüğü**, Ocak Yayınları, Ankara.
- Gürsoy, F. (2002). “Annesi Çalışan ve Çalışmayan Çocukların Saldırganlık Eğilimlerinin İncelenmesi”, **Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi**, Sayı: 6-7, Haziran- Aralık.
- Güven, E.D., Cevher, F.N. (2005). “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”. <http://egitimdergi.pamukkale.edu.tr> (Erişim: 17.11.2008)
- Jinchul, J. (2004). **Analysis Of The Factors And The Roles Of Hrd In Organizational Learning Styles As Identified By Key Informants At Selected Corporations In The Republic Of Korea**. Unpublished doctoral dissertation, Texas A&M University.
- Kandır, A. (2000). “Öğretmenlerin Beş-Altı Yaş Çocuklarında Görülen Davranış Problemlerine İlişkin Bilgi ve Tutumlar ı.” **Mesleki Eğitim Dergisi**. Cilt:2, Sayı:1, S:42- 50.
- Kanlıkılıçer, P. (2005). **Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Karasar, N. (2002) . **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.
- Kargı, E., Erkan, S. (2004). Okul Öncesi Dönem Çocukların Davranış Sorunlarının İncelenmesi. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 27, s.135-144.
- McCallum, R. C., Keith F. Widaman, Shaobo Zhang, Sehee Hong. (1999). Sample Size İn Factor Analysis. **Psychological Methods**, v:4, p: 84-99

Miller, L.S., Koplewicz, H.S. & Klein, R.G. (1997). Teacher Rating of Hyperactivity, Inattention and Conduct Problems in Preschoolers. **Journal of Abnormal Child Psychology**, 25(2),113.

Öz, İ. (1997). **Çocukta Uyum ve Davranış Bozuklukları**. Kök Yayıncılık ,Ankara.

Özdoğan,B., (1982). Dokuz Yaş Çocuklarında Davranış Bozukluklarının Çevresel Nedenleri. **Psikoloji Dergisi**, 14(15), 39-4.

Sertbaş, N. (2006). **İlköğretim öğrencilerinde Davranış Problemleri ve Yordayan Değişkenler**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Tabak, N. (2007). İlköğretim 1. Kademedeki Davranış Sorunları Olan Çocukların Anne-Baba Tutumları (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Afyon.

Tezbaşaran, A. A. (1997). **Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu (İkinci baskı)**. Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara.

Yavuzer, H. (2001). **Çocuk Eğitimi El Kitabı**. Remzi Yayınevi, Ankara.

Weikart, D.P. (1998). Changing Early Childhood Development Throught Educational Development, **Preventive Medicine**, n:27, p: 233-237 .

Zupan,M., Gril,A. & Kav,T.(2000) **The Slovenian version of the Social Competence and Behavior Evaluation Scale Preschool Edition (OLSP): The Second Preliminary Validation**. *Horizons of Psychology*, 9(4) 7-23

<http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular/okuloncesi/ustagogreticigorevlendirilmesi.htm>
(Erişim: 13. 06.2008)